

Lucian Ștefănescu

Un veteran din Războiul cel Mare

fapte, mărturii, provocări culinare și sfaturi în direct

ediția a doua

Editura Saeculum I.O.
București, 2020

SCARA

9	Cuvântul dinainte
11	Personajele
17	Cine a fost Bunicul meu? – depoziția ultimului martor
(Lucian Ștefănescu în dialog cu Ruxandra Mihăilă)
89	Correspondență
„personalitatea – necunoscută decât din descrieri și picturi –
a boierilor noștri de altădată” – pagini de front
123	Provocări culinare
157	Sfaturi în direct
168	Colofon

Cine a fost Bunicul meu *depoziția ultimului martor (dialog)*

Ruxandra MIHĂILĂ: *Cum s-a conturat, în timp, ideea unei cărți despre Bunicul dumneavoastră? Este aceasta cartea pe care o plănuiați?*

erau anii '50...

Lucian ȘTEFĂNESCU: Nu m-am gândit niciodată la o carte despre Bunicul meu. Și chiar în momentul de față ideea mi se pare puțin năstrușnică. În biblioteca familiei, cu numeroase cărți de drept (Bunicul și tata au fost juriști de formație), erau mai multe volume cu rețete de bucătărie, scrise frumos, de mână, care mă fascinau prin ingredientele rare și stranii. Sunt scrise de Bunicul meu, spre sfârșitul anilor '30 (secolul trecut, firește!), și erau menite să o ajute pe mama în gospodărie, la început de căsnicie. Rețetele sunt în bună parte o compilație bazată pe cărți de bucate mai

vechi, ziare românești sau străine. Prietenii m-au sfătuit să încerc editarea, în interes documentar, a unora din aceste rețete. Mânat de acest îndemn, dar și de oarecare tardivă curiozitate, am început „să răscolesc” prin viața – altminteri destul de obișnuită și modestă – a Bunicului.

În casa străbunicilor mei, situată pe o stradă încă liniștită din București, există două poduri – cel mare, ușor accesibil, și cel mic, deasupra celor două camere mansardate, practic inaccesibil. În podul mare am dat peste o sumedenie de scrisori, fotografii de familie, dar și cu reală valoare documentară, acte... cu alte cuvinte, o microarhivă de familie încă neexplorată și nevalorificată. Așa am ajuns aici. Să facă toate astea obiectul unei cărți? Mă aflu încă într-o amuzantă expectativă.

Până la ce vârstă ați copilărit lângă Bunicul dumneavoastră?

Aveam nouă ani când a murit Bunicul, pe 16 februarie (ziua de naștere a fratelui meu!) 1952. Era prima dată când „pipăiam” moartea unui apropiat. Probabil că am fost destul de impresionat, pentru că am alergat pe străzi ore de-a rândul. La tristețea evenimentului se adăuga sărăcia momentului: părinții au împrumutat bani pentru coșciugul pe care l-au purtat pe umeri patru unchi de-ai mei, de acasă până la cimitir. Tot ei au săpat groapa, părinții nu aveau bani să plătească gropari. Mă gândesc la acele vremuri fără resentiment, a rămas doar puțină amărăciune în suflet. Erau anii 1950...

O scrisoare datată 18.X.936, semnată de un oarecare Ionescu (?), adresată Dlui Inspector General Administrativ Marin Ușurelu, cuprinde o emoționantă mărturisire:

„În D-voastră, eu văd aeeva personalitatea – necunoscută decât din descrieri și picturi – a boierilor noștri de altădată. Felul de a primi, asculta și sfătui un individ, din grămadă, ca mine, mi-a relevat noțiunea de boer în toată accepțiunea calificativului.” Este doar o formulă reverențioasă de recunoștință, sau cuvântul „boier” face trimitere la spiță, neam? Ce ascunde numele Ușurelu? Câte generații puteți decupa din poveștile păstrate încă vii în memoria dvs.?

Eu nu știu să definesc conceptul de boierie. Să fie determinantă vechimea familiei? Să fie definitoriu comportamentul social? Legătura cu pământul și o anumită proprietate funciară?

Bunicul era legat de județul Ialomița, unde familia lui avea câteva sfuri de pământ. Străbunicul le spunea copiilor (12 la număr), mai în glumă, mai în serios, că se trage dintr-un boiernaș, badea Bălăceanu, care era vătaf de aprozi, pe când se afla la curtea domnitorului muntean Constantin Șerban, în anul 1653.

Dar să-i dăm cuvântul cronicarului:

„Întru acel ceas au cădzut cu rugăminte Costantin postelnicul Cantacozino, frațeli Tomii vornicului și a lui Iordachi visternicului, de au scris Costantin-vodă Băsărabă la Gheorghii Ștefan-vodă, precum s-au pomenit mai sus. Și căpitanul acela [Badea Bălăceanu, n.m.] ce-au vinit cu cărțile, întru o dzi și într-o noapte din București au agiunsu în Iași [390 km, n.m.], i-au pus muntenii nume de

Costache și Chira Ușurelu, strâbunicii materni, prin 1920

atunce Ușurelul. Careli după aceea multă milă au avut de la Cantacozinești.” – Ion Neculce, „O samă de cuvinte”.

Coroborând tradiția tenace din familia Bunicului cu faptul că Manolache Bălăceanu, întemeietorul falansterului fourierist de la Scăieni Prahova, împreună cu Theodor Diamant, a avut patru copii ilegitalimi cu o fostă roabă de pe moșie, s-ar putea împăca astfel și capra, și varza.

educația...

Străbunicul nu era un om bogat. Totuși, Bunicul și frații lui au urmat cursurile Liceului particular ”Sf. Gheorghe”, situat undeva pe Calea Victoriei,* care era condus de un director de o severitate „contondentă”. Bunicul s-a plâns acasă că e bătut la școală. Străbunicul s-a dus la școală, a vorbit ce-a vorbit cu directorul, după care Bunicul a fost chemat în cabinetul directorului. Străbunicul i-a spus: „Te-ai plâns că ești pedepsit prea aspru pentru răutățile tale. L-am rugat pe domnul director ca data viitoare să fii mai aspru pedepsit.” Spre indignarea Bunicului care credea că va găsi în tatăl lui un apărător... Astfel de fapte se întâmplau pe la 1890. Cu siguranță că acel director nu era un pedagog

*Liceul Sf. Gheorghe – societate pe acțiuni, înființată în anul 1883 cu intenția de a fi un liceu de elită. Dintre acționari se remarcă: Dimitrie Ghica, Theodor Rosetti, Grigore Cantacuzino. Cadrele didactice erau, în majoritate, din rândurile profesorilor universitari în frunte cu C. Hepites. După Primul Război Mondial școala a avut privilegiul să acorde diplome absolvenților. A fost desființat în anul 1948 (cf. Decretul nr. 176/1948 pentru trecerea în proprietatea Statului a Bunurilor bisericilor congregațiilor, comunităților sau particularilor, ce au servit pentru funcționarea și întreținerea instituțiilor de învățământ general, tehnic sau profesional.)

Costache și Chira Ușurelu, cu copiii lor (frații bunicului): Nae, Costică, Gheorghe și Elena, prin 1875

>

„Vechiul Pod al Mogoșoaii era mărgenit în partea de sus de case boierești, al căror caracter gospodăresc și, în același timp, modest, cucernic, forma o plăcere pentru ochi. Ansamblul era unitar și armonic. Străinul se simțea în altă țară, dar într-una având rosturile ei. Liceul «Sfântul Gheorghe», pe care l-am apucat eu acolo, școala lui Anghel Demetrescu, unde a predat și Caragiale, făcea parte din el. Acuma vechea arteră centrală e împărțită între cele dintâi hidoase zgârie-nori, care au năvălit și aici, și între locurile virane, dintre care unul vinde lemne de ars.

O lume se duce, dar ce răsare în loc, așa de hâd și de pustiu – nu este o altă lume!“ – Nicolae IORGA, „O casă care dispare”, în *Neamul Românesc*, 1935, citat de Andrei PIPPIDI, în „*Chiar pe Calea Victoriei*”, apărut în *Dilema veche*, nr. 446, 30 august–5 septembrie 2012, care remarcă, la rândul său: „Cit despre Liceul «Sf. Gheorghe», al cărui director era în 1885 inginerul Ștefan Hepites, fizician și meteorolog, a avut printre dascălii din acea vreme intelectuali distinși, ca Gr. Tocilescu, Ildebrand Frolo, Epaminonda Francudi sau D.C. Ollănescu.”

strălucit, dar știa să-și aleagă dascălii. Bunicul i-a avut ca profesori de română pe Caragiale, în cursul inferior, și pe Vlahuță, în cursul superior. Sabba Ștefănescu i-a fost profesor de botanică. Păstrez încă manualele de geologie și botanică după care a învățat Bunicul în acei ani. Surorile Bunicului au urmat cursurile unor pensioane particulare, foarte numeroase

„Strada Amzei, fostă Biserica Amzei, fostă Lascăr Catargiu.

O casă veche, cu «bodega» având intrarea în colț, zisă «la Radu». Casa este vechea casă a lui Iosefack Niculescu, unde a locuit ca chiriaș Lascăr Catargiu.

Iar bodega a luat locul vechei băcănii a lui Căciulescu, unde se cinsteau funcționarii de la Finanțe.

Urmează patru case mai vechi, la stradă, apoi marele palat al C. A. M.-ului, ridicat pe locul caselor lui Niculescu Dorobanțu, în care a fost mai târziu Liceul Sf. Gheorghe. Aci au dăscălit Odobescu, Delavrancea, Caragiale, Vlahuță, Duiliu Zamfirescu și Spiru Haret.” – Gheorghe CRUTZESCU, *Podul Mogoșoaiei. Povestea unei străzi*, Ediție și dosar iconografic de Cătălin STRAT, Humanitas, București, 2014

Eugenia (cl. a IV-a primară), cu fratele ei, Marin (cls. I de liceu), cam prin 1886
(Foto K. Hanny, Calea Victoriei 77)

și nu mai puțin vestite pentru nivelul de educație din România secolului al XIX-lea și chiar în primele patru decenii ale veacului trecut. Toți frații Bunicului au făcut studii universitare, iar fratele cel mare, Nae, a fost trimis la Anvers, la o școală comercială superioară. La țară. Străbunicul avea nevoie de un „economist”...

Bunicul în 1898 (Foto S. Korn, Vienna și București, Calea Victoriei 144)